

KATASTAR ZEMLJIŠTA I PROSTORNO PLANIRANJE

Marijan BOŽIČNIK — Zagreb*

1. Razvoj katastra zemljišta i potrošači njegovih informacija.

Postojeći katastar zemljišta djeluje na uhodani način kako je zasnovan prije više od stotinu godina. U svojoj sadržini on se nije ništa bitno izmijenio, osim ako je od vremena do vremena primjenio prednosti neke nove tehnologije, koja se javljala kao popratna i prisutna i u drugim djelatnostima. Zamišljen i osnovan kao centar za sakupljanje podataka o stanju na zemljištu u pogledu kultura i klasa, površina čestica i njima odgovarajućeg katastarskog prihoda kotrebnog uprava prihoda radi pravilnog razrezivanja poreza od poljoprivredne djelatnosti, prihvaćen je kasnije kao osnova za osnivanje zemljišnih knjiga. Praktički je taj domet počeo nadgrađivati u vidljivijem opsegu i smislu tek u posljednje vrijeme (katastar vodova, katastar pomorskog dobra, razgovori oko uvođenja katastra zgrada).

Danas u životu i u praksi prisutni veliki potrošači informacija o prostoru i zemljištu, planeri »o gradovima« i »u gradovima« kao da u svojim potrebama svijesno ili slučajno zaobilaze katastar zemljišta i njegove evidencije. I baš tu na području planiranja, katastar zemljišta doživljava praktički prve zamjerke i prigovore da kao osnovni evidentičar o stanjima na zemljištu i zamišljeni registrator svih pojava na njemu, za hvaća obradu tih podataka o zemljištu i nekretninama suviše jednostrano. Stavlja mu se prigovor da jednako tretira zemljišta namijenjena poljoprivrednim potrebama i zemljišta u gradovima, koja su upoređena katastarskim mjerilom, katastarskim prihodom, jednaka ili nešto vrijednija, dok u stvarnosti oni se odnose u omjerima 1 : 1000 pa i više.

Zakonodavac je zakonom odredio da katastarski prihod i nadalje ostaje mjerodavan pokazatelj i mjerilo za raspoređivanje poreskih obaveza privatnih posjednika i vlasnika zemljišta od poljoprivredne djelatnosti. Time je praktički produžio vijek trajanja ovakvog poreskog katastra zemljišta za još jedan »pokusni rok«, pa da ga praksa i život korigiraju, ukoliko se to pokaže kao potrebno.

Za generaciju stručnjaka koja održava ovakav katastar zemljišta to je pozitivno sa stanovišta njene sadašnje egzistencije. Međutim ta činjenica tu generaciju ne oslobađa obaveze da razmišlja o generaciji koja će nadoći kao i o promjenama koje su među nama prisutne i koje nas prisiljavaju na razmišljanje i pravovremenu adaptaciju.

To i nije teško potvrditi. Može se dokazati činjenicama koje su nam na dohvat ruke. Katastarski prihod i od njega zasnovani dijelovi općinskih budžeta u općinama od Umaga do Dubrovnika i na otocima, u pravilu je manji od troškova održavanja takvog »poreskog katastra zemljišta«. Cilj ovog napisa nije da komentira situaciju oko katastarskog prihoda, već odnos sadržaja katastra zemljišta u odnosu na aktualno prostorno planiranje. Ipak je ovo bilo potrebno napomenuti da bi se istakle okolnosti (prisutne ne samo kod nas već i u zemljama gdje je dobro organizirana poljoprivreda značajan činitelj nacionalnog dohotka), na prisutnu mogućnost ukidanja poreza od poljoprivredne djelatnosti. Prema tumačenju poznatih svjetskih ekonomista, država bi se u tom slučaju oslobodila skoro neizbježnog subvencioniranja poljoprivrede. Iako to može biti samo djelomično točno, ipak je interesantno i za nas, bez obzira na moguću doglednu revalorizaciju katastarskog prihoda i dovođenja njegove vrijednosti u realne okvire.

*Adresa autora: Marijan Božićnik dipl. inž. Zagreb Ref. geod. Uprava, Gruška 2

Sto da se kaže o vođenju evidencije katastarskog prihoda za zemljišta u gradovima gdje je danas već koncentrirano i do 50% stanovništva u nekim zemljama a do konca milenija očekuje se da bude i do 80% sveukupnog stanovništva u gradovima. Točno obratan omjer od onda kada je katastarski prihod uveden kao osnovica za oporezivanje, to jest kada je u gradovima bilo tek oko 20% stanovništva a ostalo je bilo na selu i bavilo se poljoprivredom. Da li u takvim aglomeracijama stanovništva ima uopće smisla održavati ovakovu poresku evidenciju katastra zemljišta.

Pitanje ne treba shvatiti sasvim doslovce ali se ono ne postavlja bez osnove. Razmišljanja o njemu i diskusije ne treba izbjegavati. Koliko smo tim situacijama još nesigurni vidljivo je samo iz jednog primjera a to je pitanje uvođenja pojma »gradilište« u katastarsku evidenciju. Gradilište je osnovni element u gradskom prostornom planiranju i to ukazuje na potrebu da se o njemu vodi posebna briga i pažnja u evidenciji o nekretninama. Kakva nam je snaga uvjeravanja i opravdanja da ta zemljišta držimo pod poljoprivrednom kulturom, pa makar i uz najvišu klasu ili katastarski prihod, kada je skoro u 100% slučajeva i onako za ta zemljišta katastarski prihod zaobiden kao osnovica za oporezivanje. O tim stvarima je potrebno raspravljati, jer kako će biti kasnije naglašeno, evidencija o namjenama zemljišnih površina, na prostorima koje se planovima obuhvaćaju, osnovni je kamen spoticanja na relaciji planer i mogućnost korištenja informacija iz evidencije katastra zemljišta.

Bila je riječ o inovacijama u evidenciji katastra zemljišta. Do njih je dolazilo u pravilu kada su se pojavile neke nove tehnologije ili sredstva za rad kao na primjer: suvremene pisaae mašine, ručne pa i kasnije električne računске mašine, ovakav ili onakav tuš ili drugi pribor za crtanje. No sve je to zahvaćalo katastarsku službu samo periferno, odnosno samo način vođenja postojeće evidencije. Srž te evidencije odnosno njen sadržaj kojeg obrađuje katastar zemljišta nije doživljavao bitne promjene. Nije se mijenjao čak ni primjenom automatske obrade podataka katastarskog knjigovodstva, ni pomoću strojeva druge ni treće generacije (mehanografije i elektronike).

Kada su u pitanju sistemi odnosno električna računala 3. generacije, koji omogućavaju preuzimanje i memoriranje mase podataka bilo koje vrste, pa tako i katastarskih, potrebno je naglasiti da povezivanje i spajanje podataka katastarske evidencije s podacima drugih nosioca ili vlasnika podataka-informacija, omogućuje već danas u svijetu, a omogućit će i kod nas u dogledno vrijeme, kvalitativno i kvantitativno prelijevanje podataka i informacija na mjesta gdje su one potrebne i tražene. Nestat će lutanja oko traženja prave informacije i mjesta gdje je ona locirana. Tu je zapravo početak koji približava evidenciju katastra zemljišta području informatike i punog korištenja njegovih podataka kao informacija potrebnih za planiranje u prostoru.

Da se ponovno vratimo postojećim i potencijalnim »velikim potrošačima« informacija iz katastra zemljišta i njegovih evidencija. Dva smo bez sumnje potpuno zadovoljili a ti su: uprava prihoda i zemljišna knjiga. Prvoj smo pribavili gospodarsko tehničke elemente o posjedu svakog domaćinstva, koje treba plaćati porez iz iz naslova posjedovanja zemljišta (veličinu čestice, kulturu i katastarski prihod). Zemljišnoj knjizi smo ustupili podatke i održavamo ili nastojimo održavati njene podatke o objektu upisa, to jest o čestici. I tu smo praktički stali, dok nam na vrata kuca novi veliki potrošač naših evidencija i informacija iz njih a to je planer o prostoru i u prostoru. Da se upitamo jesmo li u stanju zadovoljiti njegove zahtjeve i potrebe.

Izvjersna tendencija o napuštanju oporezivanja poljoprivrednika mogućaje i prisutna. Evidentno je masovno napuštanje zemljišta od strane privatnog posjednika pa i onog poljoprivredno najkvalitetnijeg. S druge strane se naglo, brže od očekivanog, razvijaju velike zajednice ljudi usmjerene na gradsku organizaciju života.

Katastarski prihod bio je još prije desetak godina neposredno mjerilo vrijednosti pri plaćanju naknada za izuzeta zemljišta potrebna za velike zemljane radove (gradnje cesta, željezničkih pruga, kanala i dr.) Danas možemo na žalost ustanoviti da je tu vrijednu ulogu potpuno izgubio. Katastarski prihod danas praktički više ne predstavlja mjerilo vrijednosti u plaćanju naknada za zemljišta, pa čak ni u postupku utvrđivanja pravične naknade.

Ako tim konstatacijama i činjenicama ne možemo suprostaviti ozbiljnije prigovore i osporiti njihovo postojanje, onda je vrijedno da se upitamo: »U kom pravcu

su usmjerena naša nastojanja sada?» Sa čime smo više zaokupljeni, da li s uvođenjem suvremene tehnologije u radne procese, kako bi relativno bogatstvo naših evidencija prenijeli na automatsku obradu, pa kraj toga nehotice zapostavljamo jednu drugu fazu rada koja je još važnija. Ta bi faza bila ispitivanje da li sadržaj naših evidencija i informacija odgovara vremenu u kojem djelujemo, da li se dovoljno fleksibilno prilagođavamo zahtjevima sadašnjeg trenutka a ti su zahtjevi usmjereni ka zaštiti prostora i planiranja u njemu. Time nije kazano da uvođenje automatizacije nije važno, dapače i te kako je važno u aspektu suvremene informatike ali je vjerovatno još važnije pravovremeno prilagođivanje sadržaja katastra zemljišta suvremenim zahtjevima prostornog planiranja. Ako smo dovoljno hrabri da sagledamo upotrebljivost sadržaja evidencije katastra zemljišta za potrebe prostornog planiranja, a to jesmo, onda je bezuvjetno potrebno kazati i koju riječ o stanju pravne evidencije na nekretninama, kojoj evidenciji i katastar zemljišta daje svoj veliki udio.

Za potrebe prostornog planiranja važan je što širi raspon podataka o zemljištu i nekretninama, u što su bez sumnje obuhvaćeni i podaci o pravnim odnosima na zemljištu. Pravni red igra veliku ulogu u zahvaćanju prostora i njegovog pravilnog korištenja a posebno na područjima, gdje je život intenzivan i izaziva velike promjene u njemu.

Stanje evidencije o nekretninama u zemljišnoj knjizi nam je poznato kao loše; (Vidi Geodetski list broj 1 do 12/1972.). Kao katastarska služba i geodezija na tom području nismo dobili ni jedan pozitivni poen već naprotiv, od lošeg stanja u toj evidenciji najviše štete trpi geodetska i katastarska služba zajedno s građanima, koji koriste podatke iz te evidencije. Nije uvijek ovisno sve o nama geodetima, ali se mora naglasiti u odnosu na nesređeno stanje evidencije o nekretninama u zemljišnoj knjizi, uz nekoliko časnih izuzetaka, da je stanje takvo kao da živimo u vremenu »kada nikoga za ništa nije briga«, a to je loše. Taj negativni momenat, te loše evidencije vuče natrag u izvjesnom smislu i evidenciju katastra zemljišta u njenim izražajnim mogućnostima i osuvremenjivanju u poslovanju, bez dvojbe je da i pravi lošu uslugu disciplini prostornog planiranja.

Toliko o katastru zemljišta i njegovim evidencijama za potrebe potrošača, upravu prihoda i zemljišnu knjigu.

2. Moguće i potrebno prisustvo katastarskih informacija u prostornom planiranju

Prostorna su planiranja u pravilu, ne samo kod nas nego i u svijetu, uvijek pozivala s pozicije: »planiranje o gradovima« i to tematikom obrade slobodnih gradskih i zelenih površina. Na taj način nastajala su velika i nova gradska naselja. U mnogim od njih su oni, koji su imali tako rekuć apsolutnu slobodu stvaranja i raspolaganja slobodnim prostorima, činili pogreške kojih smo svi svjedoci. Ne postoji skoro potrebe posjedovanja neke posebne tehničke naobrazbe, da bi se moglo te propuste u planiranju naselja mjerodavno komentirati.

»Planiranje o gradovima« pretpostavljano je u prvo vrijeme kao planerska disciplina. »Planiranju u gradovima«. Ova druga disciplina se pokazala u praksi isto tako važna kao i prva, jer je u gradovima trebalo rješavati probleme saniranja, rušenja starih neodgovarajućih naselja kao i pitanja interpolacija.

U jednom i drugom slučaju uvijek su se pojavljivala tri osnovna problema: pravna rješavanja vezana uz provedbu planiranih zamisli, materijalne mogućnosti i zastupljenost stvarne kreativne sposobnosti samih planera.

Pravni aspekti poteškoća dobro su poznati i izraženi u rečenici: »Danas treba uskladiti prava koja su nastala jučer a za potrebe planiranog života od sutra«. Geodetski stručnjaci koji se bave katastarskom službom imali su dovoljno prilike da prate efikasnost i efekte propisa iz Zakona o nacionalizaciji donijetog 1958. god. Kroz sve propise i tumačenja toga zakona mnogo se, i mnogi su griješili i spotali se, kako vlast tako i bivši vlasnici zemljišta. Prvi kada su trebali provesti u djelo neke odredbe zakona u interesu zajednice, a drugi kada su kao bivši vlasnici pružali otpor provedbama tih namjera zasnovanih na zakonu, štiteći pri tome svoja bivša a sada ograničena prava.

Nebi se moglo reći da su stvaralačke sposobnosti, mogućnosti i fantazije stručnjaka-prostornih planera bile u kom vidu i bilo kada ograničavane. Naprotiv moglo bi se ustvrditi da im je pružano i iskazivano čak i preveliko povjerenje od strane javnosti, koja je trebala na osnovi svojih zakonskih ovlaštenja i prava te planove

prihvatiti ili odbaciti. Primjedbe javnosti, bilo iz redova stručnjaka ili građanstva bile su vrlo često i puka formalnost.

Bez obzira na naprijed opisano, potrebno je i možemo se zapitati koji su podaci katastra zemljišta podesni za provedbu planiranja »o gradovima i u gradovima«, kao dijelu najskupljeg i najvrijednijeg prostora?

Sami planeri ističu da u svojim kriterijima za donošenje odluka i nisu uvijek najodlučniji i najsigurniji. Odatle to proizlazi?

Osim katastarskih planova i drugih karata rijetko kada se u planiranju koriste sigurni, svježi i provjereni podaci o stvarnim sadržajima prisutnim na zemljištu. Katastar zemljišta za sada još osim katastarskih planova i nema drugih tehničkih podataka, koje bi mogao pružiti planerima. Kada god se govori o katastarskim podacima potrebnim za planiranje, situacija nije nikada potpuno jasna. Da bi takav sadržaj mogli stvoriti i pružiti zainteresiranim korisnicima potrebno bi bilo sačiniti kvantitativnu i kvalitativnu analizu potreba za takvim informacijama, koje bi mogao i trebao pružiti katastar zemljišta. Tu dolazi do izražaja »teamwork«, timski rad katastarsko geodetskih stručnjaka sa stručnjacima drugih tehničkih i upravnih službi. A to do danas još nije dovoljno ili nije uopće zastupljeno. Na mnogo mjesta, pa čak i u većim gradovima to nije ni pokušano.

Za sada je katastarski plan jedina informacija koju pružamo planerima. I taj plan nije sadržajno onakav kakav bi željeli i trebali imati planeri. (Čitaj saopćenja s ljubljanskog savjetovanja o kartografiji u prostornom uređenju). Nikako ne smijemo ostati samo kod tih konstatacija. Potrebno je da našu sposobnost pružanja informacija putem planova i karata šire i smjelije plasiramo kroz tematsku kartografiju.

Do sada smo razne topografske sadržaje u gradovima i naseljima gradskog karaktera, ovisno o vrsti, namjeni plana ili karte obilježavali raznim simbolima-topografskim znacima — (pošta, vatrogasna služba, crkve, kulturne ustanove, dječji vrtići, skloništa, parkirališta, upravne zgrade, škole, bolnice, športske terene, kupališta, groblja, saobraćajni objekti svih vrsta, građevinske linije, i mnogi drugi gradski, za planiranje važni sadržaji).

Postojećem i dolazećem tehnikom digitalizacije omogućava se i omogućit će se u budućnosti i olakšat posao oko izrade raznih tematskih karata, ali je važnije od svega naš odnos prema potrebi organizacije i pristupa tom važnom poslu. Kakve mjere poduzeti da se prikupljaju baš prave i tražene informacije. Kako to činiti ako se one predočuju grafički, kako ako se daju u numeričkom ili opisnom obliku. Da li ih prikazivati u čestici, bloku rudini, ili nekoj drugoj teritorijalnoj jedinici. Da li u planovima prikazivati kućne brojeve. To se kod nas čini u posljednje vrijeme na palnovima krupnih mjerila, a ponegdje u Jugoslaviji i na Osnovnoj državnoj karti 1 : 5000.

Postavlja se i pitanje odnosa prema koordinatama. Što od njih registrirati za potrebe prostornog planiranja? Da li kod čestice ili druge teritorijalne jedinice voditi koordinate svih njenih graničnih točaka ili registrirati samo njihova težišta ili centroide? Ako se pristupi organizaciji vođenja jedne, bilo specijalističke ili integrirane banke podataka, kakove podatke u nju unositi? Potrebno je izvršiti i reonizaciju područja koja je potrebno suvremeno katastarski obraditi i za koja je potrebno proširiti postojeći sadržaj evidencije katastra zemljišta, područja u kojima se očekuje u bližoj ili određenoj budućnosti intenzivniji razvoj.

Planeri očekuju od katastra zemljišta i od geodeta skoro uvijek detaljni pregled o već iskorištenim zemljišnim površinama. Tu zapravo na početku naše suradnje s njima redovito smo gubili pozicije jer u pravilu nismo nikada imali dovoljno opsežne isvježe podatke o zemljištu, a koji su podaci njima potrebni za odlučivanje pri prostornom planiranju. To se odnosi u velikoj mjeri čak i na grafičku interpretaciju podataka i informacija, to jest na planove i na karte. Raspon tih mogućih podataka je velik. To je ono područje u katastru zemljišta zvano: način iskorištavanja neplodnih površina i njihova namjena. Izvori odnosno sadržaji tih podataka sada su u katastru zemljišta dati uglavnom u vrlo škrtom obliku kao na primjer: ceste i putovi, ali bez posebne i prostudirane kategorizacije i sistematizacije, vode uz naznaku da li je rijeka ili potok ili kanal. Izgrađeni objekti označeni su samo kao kuća i dvorište.

Kolike su mogućnosti te klasifikacije neplodnih zemljišta u gradovima velike a planerima potrebne, dokaz je da je u Zagrebu prilikom prve AOP katastarskog knjigovodstva ustanovljen šifarnik s oko 100 vrsta neplodnih zemljišta, odnosno opisom načina njihova iskorištavanja (namjena). Nažalost ta je klasifikacija kasnije zapuštena. Da se samo napomenu glavne linije klasifikacije tih neplodnih zemljišta za

razne potrebe kao: društveno, privatno, privredno, stambeno, kulturno, socijalno, zdravstveno, prosvjetno, upravno, trgovačko, saobraćaj svih vrsta, športsko, i mnoga druga područja korištenja nepoljoprivrednih zemljišta.

To su područja za koja planeri žele od katastra zemljišta dobiti informacije bilo opisne, numeričke ili grafičke. Radi razrade namjene površina u prostornom planiranju, takvi su podaci neophodni. Ako takvi podaci ne postoje i planeri su u svojim odlukama često nesigurni.

Da bi se prostorno planiranje moglo cjelovito provoditi, daljnje važne informacije su o objektima (zgradama). Kakve tu informacije traže planeri? Široki diapazon informacija o: — godini izgradnje objekta, — površini izrađenog tlocrta, — visini objekta, — opis objekta (tehnički i namjenski), — broju kadrova, — nenastanjeni objekti (garaže, privredni objekti i dr.) i konačno podaci o izrađenim i slobodnim površinama u sredenom i sistematiziranom obliku. Ovi su podaci planerima potrebni radi provođenja sanacija pojedinih urbanih područja, razvoju i obnovi pojedinih sredina.

Ovi i ovako dijelom opisani podaci i mogućnost dobivanja takvih informacija iz evidencije katastra zemljišta i drugih specijaliziranih katastarsa bili bi potrebni i poželjni u jednom polivalentnom automatiziranom katastru zemljišta. Mogućnosti interpretacije podataka su su vrlo velike, počam od numeričke preko opisne i grafičke, kao i kombinirane metode predočivanja podataka.

Vrlo je interesantna napomena jednog njemačkog profesora geodezije, koji se bavi prostornim planiranjem kao naukom kad je izjavio na jednome skupu i dobro-namjerno komentirao mogućnosti i potrebu vođenja proširenih informacija u prostoru a kroz katastar zemljišta: »U katastru zemljišta funkcioniše sve tako dugo i dobro dok se od toga nešto ne počinje koristiti«. Ova primjedba ima duboki smisao i značaj kao opomena svima onima, koji pristupaju i organiziraju, osnivaju i razrađuju sadržaj polivalentnog katastra.

U okviru polivalentnosti katastra zemljišta potrebno je još spomenuti mogućnost vođenja posebne evidencije o vrijednosti zemljišta. Ta se vrijednost, izvan one utvrđene po katastarskom prihodu, može u katastru zemljišta razrađivati i na osnovi financijske dokumentacije o izvršenim i registriranim pravnim poslovima na nekretninama te drugim izvorima i činjenicama.

Pitanjem vrijednosti zemljišta i nekretnina kao posebnom disciplinom bave se u svijetu razne naučne grane, posebno ekonomisti a među ostalim i planeri kao i geodetski stručnjaci.

U nas, u pokušajima prilagodivanja pojma vrijednosti zemljišta socijalističkim shvaćanjima i postojećem društvenom uređenju, može se utvrditi da se tom problematikom, naučno i premalo bave stručnjaci kojima je ta disciplina bliska. Vjerovatno to proizlazi iz činjenice da se detaljno planiranje i uređenje prostora kao i vrednovanje zemljišta vrši za sada uglavnom na zemljišta. Tu se vrijednost zemljišta utvrđuje na specifičan način a što nije predmet ovoga napisa.

Ono što do sada nije učinjeno da katastar zemljišta bude osposobljen da sa svojim sadržajima evidencija postane polivalentan a ne samo servis porezne politike i zemljišne knjige (što je bez sumnje također potrebno) treba studiozno i postupno nadoknađivati.

Možda se u posljednje vrijeme pridaje povećano značenje uvođenja automatizacije i AOP u katastar zemljišta a manje o aktualnosti sadržaja koji katastar zemljišta treba obuhvaćati i održavati. O svemu tome potrebno je široko pokrenuti razgovore. U svakom slučaju u današnje vrijeme prostor, njegovo čuvanje i uređenje, kao sveopća društvena disciplina i briga imaju određenu prednost. Toj činjenici treba se prikloniti i katastar zemljišta i u tu disciplinu se praktičnije uklopiti.

Geodetski stručnjak ima posebnu kvalitetu da je izobražen za precizni rad, pa je kao takav i posebno pozvan da sudjeluje u rješavanju zadataka prostornog planiranja. Dio istine je također i u tome, u kojoj mjeri će se on sa svojom osobnom sposobnošću, kao i sposobnošću čitavog tima geodetskih stručnjaka koji vode općinske geodetske službe, u granicama svojih ovlaštenja, nametnuti onima koji trebaju i koji troše informacije o prostoru.

Posebne napomene uz ovaj članak.

Više je razloga zbog kojih je dat opširniji prikaz i povećan značaj obrazloženju materije odnosa katastra zemljišta i prostornog planiranja. Ti su:

1. Osnivanje 3. stupnja studija o toj materiji ili približno sličnog sadržaja a koji će se praktički otvoriti u jesen ove godine pri Geodetskom fakultetu u Zagrebu.
2. Savjetovanje oko problema osnivanja katastra zgrada.
3. Održavanje međunarodne manifestacije URBANEX u okviru Zagrebačkog velesajma.
4. Donošenje Pravilnika o katastru pomorskog dobra.

Ad 1. Materija prostora i njegove inventarizacije, prostornog uređenja i prostornog planiranja, svima nam je poznata. Netko tko se s njome već saživio i djeluje u određenim uvjetima, mogao bi je i bolje opisati. Ali veliki dio geodetskih stručnjaka u općinskim geodetskim službama još i danas djeluje sa 100% pozicaja poreskog katastra zemljišta, ne uvijek svojom krivnjom već i radi posebnih raznih okolnosti, koje prate pojedine općinske geodetske službe. Kad je takva praksa zastupljena u općinskim geodetskim službama u većim gradovima, onda to postaje zabrinjavajuće.

Da se te okolnosti prebrode i poboljša stanje, potaknuta je inicijativa o osnivanju 3. stupnja studija o materiji polivalentnog katastra i prostornoj informatici pri Geodetskom fakultetu u Zagrebu. Inicijativa je pokrenuta s više strana, može se posebno naglasiti da je došla kao rezultat nastojanja geodetske službe u Hrvatskoj i Crnoj Gori, kolegijalnim razgovorima i dogovorima s članovima GIG Slovenije i Hrvatske, Društva geodetskih inženjera i geometara grada Zagreba i konačno uz veliko zalaganje članova Komisije za automatizaciju Saveza GIG-a Hrvatske.

Takovim studijom željelo bi se postići da se budućim magistrima tog radnog područja pruži znanje o novim disciplinama i omogućiti u praksi uspješnije djelovanje na području:

- prevladavanje statičkog stanja današnjeg katastra zemljišta u nas i sticanje saznanja iz bogate i velike djelatnosti te vrste u inozemstvu,
- poticanje geodeta na naučni i istraživački rad na tom području,
- boljem rukovođenju i organizaciji geodetske službe u republici i u općinama,
- planiranju geodetskih radova za potrebe komune i šire društvene zajednice,
- bolje upoznavanje materije zakonodavstva iz područja katastra zemljišta i geodezije uopće, upravnog postupanja, evidencije nekretnina, uređenja prostora, korištenju građevinskog zemljišta i dr.,
- organizaciji izrade dokumentacije prostora,
- suradnji službe katastra zemljišta s drugim službama unutar i izvan uprave,
- pripreme i čuvanju geodetske dokumentacije u tehničkom i pravnom smislu,
- potrebama suvremenog vrijednovanja i poboljšbe zemljišta,
- osuvremenjavanja sadržaja katastra zemljišta kroz uvođenje automatizacije,
- sticanje znanja o potrebi i mogućnostima uvađanja informacionih sustava i banki podataka vezanih uz informacije koje proizlaze iz geodetske izmjere i katastra zemljišta,
- značenju i mogućnostima uvođenja koordinatnog katastra, informatici i dokumentaciji na svim nivoima, tematskoj kartografiji i dr.

Iz tih opširno navedenih razloga planirano je osnivanje 3. stupnja studija na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. O nazivu studija također je dugo diskutirano pa je uz navedene i ostale predložene nazive:

- katastar zemljišta kao služba od posebnog interesa za komunu,
- polivalentni katastar nekretnina,
- katastar zemljišta kao činitelj u prostornom uređenju,
- prostorno planiranje i informatika,
- katastar zemljišta kao osnova za osnivanje zemljišne banke podataka i informacionih sustava, dobio konačni naziv

»Polivalentni katastar i informatika o prostoru«.

Tako promovirani magistri 3. stupnja geodetskih nauka prezentirali bi svojim posebno stečenim znanjem geodeziju u opisanim oblastima djelovanja a prvenstveno u domeni uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline, prostornog planiranja i

informatike. Oni bi kao savjetnici društvenih zajednica u kojima stručno djeluju, svojim znanjem i umješnošću zastupali geodeziju da ona u domeni prostornog planiranja bude ravnopravni subjekt s ostalim službama koje rade na planiranju i uređenju prostora.

Ad 2. U studenom mjesecu 1974. godine održano je u organizaciji Saveza GIG Jugoslavije, i Saveza GIG Hrvatske te neposrednog domaćina Društva GIG Rijeka interdisciplinarno Savjetovanje o problemima osnivanja »KATASTAR ZGRADA«. Time je dat još jedan prilog u kreiranju polivalentnosti postojećeg katastra zemljišta.

Ad 3. Pokušaj da se u Zagrebu organizira osnivanje Gradskog dokumentacionog centra. Za sada je osnivanje još u fazi studija. Taj pokušaj je posebno interesantan iz razloga što se u tako zamišljenom dokumentacionom centru kao osnovne datoteke smatraju podaci geodetske izmjere i katastra zemljišta. Više informacija o osnivanju takvog centra dobio se na međunarodnoj manifestaciji URBANEX, koja se održala u okviru Zagrebačkog velesajma a u organizaciji Stalne konferencije gradova Jugoslavije u vremenu od 19. do 24. svibnja ove godine.

Urbanex je mjesto stalne razmjene iskustava domaćih i stranih stručnjaka a obrađuje niz međunarodnih savjetovanja, tribina i seminara iz širokih područja urbanizacije. U svom programu među ostalim uz urbanističko planiranje i uređenje prostora Urbanex 1975. je imao rezerviran poseban dan kao »DAN GEODETA« određen za 20. svibnja.

Navedenog dana održala su se slijedeća popularna i stručna predavanja geodetskih stručnjaka:

1. BARCAL LASLO dipl. ing. i ŠEREŠ ŠANDOR mag., oba iz Zavoda za izgradnju grada NOVI SAD:
PRIMJENA GEODEZIJE U URBANIM INFORMACIONIM SISTEMIMA.
2. BANOVEC TOMAŽ dipl. ing. iz Instituta Geodetskog zavoda SR Slovenije iz Ljubljane:
PROSTORNI INFORMACIONI SISTEM.
3. BENEDETIĆ RUŽICA dipl.ing. iz Gradske geodetske uprave Beograd:
KATASTAR ZGRADA.
4. BOŽIČNIK MARIJAN dipl. ing. iz Republičke geodetske uprave SRH i ZANIĆ JAKOV dipl. ecc. iz Urbanističkog zavoda grada Zagreba:
PODACI GEODETSKE IZMJERE I KATASTRA ZEMLJIŠTA U SKLOPU GRADSKOG DOKUMENTACIONOG CENTRA.
5. MEDIĆ Dr. VJENCESLAV s Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu:
DOPRINOS KOMASACIJE UREĐENJU GRAĐEVINSKOG ZEMLJIŠTA.
6. PODOBNIKAR MARIJAN dipl. ing. iz Instituta Geodetskog zavoda SR Slovenije iz Ljubljane:
REGISTAR TERITORIJALNIH ENOT.
7. ŠEFČEK CVJETKO dipl. ing. iz Republičke geodetske uprave SRH, Zagreb:
UREĐENJE POLJOPRIVREDNOG NASELJA U POSTUPKU KOMASACIJE ZEMLJIŠTA.
8. WOLF VILIM dipl. ing. iz Zavoda za katastar i geodetske poslove grada Zagreba:
ULOGA I VAŽNOST RADOVA INŽENJERSKE GEODEZIJE U IZGRADNJI GRADA ZAGREBA.

Ad 4. U izradi je odnosno pred skorim dovršenjem još jedan propis iz regulative zaštite prostora a to je PRAVILNIK ZA IZRADU KATASTRA POMORSKOG DOBRA, kao još jedna stepenica bliže polivalentnosti današnjeg katastra zemljišta. Pravilnik koji će uskoro izaći u javnost radi davanja mišljenja, a onda kao nacrt izaći pred saborska zakonodavna tijela radi usvajanja, novi je prilog geodezije na poslovima inventarizacije prostora, evidencije podataka potrebnih za prostorno uređenje i zaštitu čovjekove okoline.

Sve su to momenti koji ne smiju ostaviti geodetske stručnjake po strani i nezainteresirane, jer prostoru i njegovom uređenju usmjerne su sve akcije i njemu su podređene.